

шебер шеңдестірулер жасайды. Бөлімше бес қабатты екі үй салуға керекті жүз елу құрылысшының ұлттық құрамын түгелдей ынта-жігермен кіріскен және оны «бұлжымас парызым» деп түсінетін бөлімше прорабы Сепетгайдың тірлігімен ұлттық психологияның үшқынын байқаймыз. Күнделікті күйі тірлікпен жүретін ауылдың момын адамына бес қабат құрылыстың салынуы, біріншіден, жаналық екіншіден күтпеген оқиға. Мұндай өңіме расында халықтың психологиясына өртүрлі жағдайлар мен әсер етері сөзсіз (қуаныш). Дулат Исабеков өңгімелерінің көбісі психологияға байланысты. Қарапайым ауыл өңгімесі болып басталғанымен жан дүниенің жанашыры. Жазушының өңгімелерін алып қарайтын болсақ, кез келген адамның жан дүниесін тербетіп, еріксіз көзіне жас келтіреді.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Майтанов Б. Қазақ романы және психологиялық талдау. – Алматы: Санат, 1996. – 3-6 бб.
- 2 Исабеков Д. Бес томдық шығармалар жинағы. 3-том. Өңгімелері. – Алматы, 1998.
- 3 Мұратбеков С. Повесттері мен өңгімелері. 1-том. – Алматы, 2002. – 276 б.

ДИДАКТИКАЛЫҚ ҰСТАНЫМДАР НЕГІЗІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

КОСЕНКО Л. Н.

қазақ тілі мен әдебиет пәндерінің мұғалімі, Жана жұлдыз ауылының
ЖОББМ, Павлодар облысы, Жезқазған ауданы

Ұлттық білім үлгісінің негізгі бағыты – адамды қоғамның ең негізгі құндылығы ретінде таныту, оның ұлттық дүниетанымын қалыптастыру, сол арқылы оқушының рухани жан-дүниесінің толысуына, шығармашылық еркіндігі мен белсенділігіне, кәсіби іскерлігінің қалыптасуына жағдай жасау, мүмкіндік беру. XXI ғасырдың іскер азаматы – бәсекеге қабілетті, ой-өрісі кең, жан-дүниесі бай, адаммен дұрыс қарым-қатынас жасай алатын, басқаның пікірімен санаса алатын, кез келген нәрсені істеп шығудың жолын таба алатын, жауапкершілік сезімі жоғары, қоғамда өз орны бар, жеке тұлға деп білуіміз керек.

Мұғалім – мектептегі басты тұлға. Ол өз ісімен өзгеге үлгі болып, жетекші болады. Білімі терең, әдістемелік шеберлігі мол,

туындылары куә. Негізін жазушы, әрі драматург ағамыз Дулат Исабеков шығармаларымен танысар болсақ, қаламгеріміздің кейіпкерлері тағдыры ерекше ауыр, өмірде жолы болмай, бақыты ашылмаған жандар болып келеді. Өз қоғамының қайғы қасіретін жүрегіне зіл батпаңғып жинаған образдар. Повестердің басты кейіпкерлер бұл дүниеде қандай қиыншылыққа ұшыраса да өмірден түнімейді, тіршіліктен үмітін үзбейді. Жазушы туындылары арқылы қазақ әдебиетінде сирек кездесетін көкнарпаз, молашы, дуана секілді кейіпкерлермен танысып, ел ішіндегі кішкентай аламдарлы, сорлы, мүсәпір жандардың ішкі жан дүниесін аша түсу мақсатында психологиялық повесть немесе өңгіме жазуға бейім. Жазушы Дулат Исабеков сонау солақай саясаттың қиын кезеңінде аса күрделі әрі аса ділгір мәселеге өзінің «Социализм зәулімі» өңгімесі арқылы жауап іздейді.

Мәскеуден «қала мен ауыл арасындағы айырмашылықты жою керек» деген қаулының шығуы мұн екен. «Өкімет партияның аузынан шыққанын екі етпей үйренген жергілікті басшылар көзді жұмып, белді буып», елгі қаулыны орындауға кіріседі.

Сонымен, Қазақстанның бір түкпіріндегі «Коммунизм кохозының «социализм» бөлімшесі қала мен ауыл арасындағы ең басты айырмашылық көп қабатты үйлерге байланысты деген байламға келеді де, (колхоз басшылары, бөлімшенің көзі ашық, жөн біледі деген активтері арнайы жиналыс өткізіп, қанша бас қатырса да қала мен ауылдың бұдан өзге айырмашылығын таба алмайды. Автордың мұндай шешімге келуін шарттылықтан гөрі логикалық шынайылыққа жатқызған жөн. Өйткені біз «қалада кімдер отыр, яғни стратегиялық нүктелер кімдердің қолында?» деп өмірі ойланyp көрген емеспіз ғой, осы бөлімшеге бес қабатты екі үй салу үшін және оны салатын «жұмысшылардың ұлттық құрамын қатаң сақтау үшін жан-жақтан келімсектерді шақыра бастайды. Не керек, бас-аяғы бір аптаның ішінде шағын бөлімше келімсектердің аяғының астында қалды».

Осы бір қысқа үзінді арқылы жазушы әу бастағы Мәскеуде қабылданған мөл-мамақан қаулының қалай бет алып кеткенін көрсете отырып, «паш ал десе бас алатын» аурудан қоғамымыз қаншалықты рухани зиян шеккенін атап көрсетпек болған.

Өңгімеде суреттелген «Социализм» бөлімшесін Дулат Исабеков 70-80-ші жылдардағы Қазақстанның қымбат кезеңдерін «интернационализге лаборатория» болумен рәсуа еткен көнбісте көңілшек Қазақстанның шағын макеті ретінде сипаттай отырып,